

VASÁRNAP

KÉPES CSALÁDI HETI UJSÁG.

SZERKESZTŐSÉG

hova
a lapba szánt kéziratok
küldendők

Székelyudvarhely,

ev. ref. papi lakás.

Előfizetési pénzek,
reklamációk

Becsek Dániel Fia

könyvnyomdájába inté-

zendők: Sz.-udvarhely.

Árpád-utca 3.

FŐSZERKESZTŐ:
NAGY KÁROLY, ref. theol. tanár.
FELELŐS SZERKESZTŐ:
VAJDA FERENCZ,
székelyudvarhelyi ref. pap.

KIADJA:
Az Erdélyi Ref. Egyházkerület
»Egyházi Értekezlete«

Megjelenik:
minden vasárnap egy iven.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egy évre . 4 kor. Negyedévre 1 kor.
Fél évre . 2 kor. Egy szám ára 10 fill.

Olvasóinkhoz!

A harmadik esztendő utolsó negyedében van a »Vasárnap«. Egyházi Értekezletünk választmánya azért alapította volt e lapot, hogy a hit-erősítés, az egyház építés nagy munkájában segítő társa legyen lelkésztársainknak. Mert az tagadhatatlan, hogy a hivatalos egyház és a hivek között meg kell lenni az összekötő kapocsnak. Mint az üterek a szivból a vért elviszik a test legtávolabb eső részébe is: úgy egyházunk minden egyes tagjának értesülnie kell az egyház kebelében lefolyó minden egyes mozzanatról. Különben nincs egészséges, erős egyházi élet. Hogy a »Vasárnap« e feladatnak megfelelt-e: azt elbírálni nem a mi dolgunk. Egyet azonban kijelentünk, s ez az, hogy az ügyet erőnk feletti, nagy buzgósággal óhajtottuk szolgálni. S az eredmény mégis az, hogy a »Vasárnap« két első éve tetemes, nagy adóssággal végződött. Ezt az esztendőt talán kihuzzuk deficit nélkül. Talán, ha az előfizetések befolytak és előfizetőink száma meg nem apad. De, hát eredmény az, hogy Erdélyi ref. egyházkerületünk 537 anyaegyházközsége, s abban 428.212 hive közül *csak 580 előfizetője* (olvasója) legyen a »Vasárnap«-nak? Nem, atyámfia, ez nem eredmény. Még kezdetnek is szégyenletes, silány kezdet. Szinte rösteljük a dolgot, s kérdezzük magunkban: vajjon nem bennünk van-e a hiba? Ha bennünk van, mi készséggel félre-

állunk és helyet adunk másnak. Egy azonban bizonyos: 580 előfizetővel nem lehet fenntartani a lapot. Mert nincs abban semmi haszon, hogy magunk megírjuk, elolvassuk és az árát is megfizessük. Tehát, hogy az új esztendőben megjelenjen-e a »Vasárnap«, az attól függ, hogy lesz-e kellő számu előfizetője. Kérjük olvasóinkat és anyaszentegyházunk minden egyes tagját, hogy döntsenek e kérdésben. Mi a munkát szívesen végezzük csak legyen kinek. A »Vasárnap« előfizetési ára egész évre 4 korona, félévre 2 kor., negyedévre 1 korona. Előfizetések postautalványon Becsek D. Fia könyvnyomdájába küldendők Székelyudvarhelyre, Árpád-utca 3.

A „Vasárnap“ szerkesztősége.

A vallások egyenjogúsága.

— Nyílt levél a szerkesztőhöz. —

Nagytiszteletű Szerkesztő ur!

Sehogyse egyezik meg az én falusi észjárásommal a következő eset: Bánffy-Hunyadon az ipartestület zászlót csináltatott és azt ünnepélyesen kívánta Istentől megáldatni, vagy amint mondani szokták felszenteltetni. Helyeslem a szándékot, mert úgy tanultuk volt az iskolában: Isten nevében kezdem el. Ezt az igazságot semminemű dolgan nem szabad elfelejteni. Annak módja szerint az új zászlót el is vitték a pópista templomba, ahol ismét a maga módja szerint, felszentelték. Az én falusi eszem szerint azonban, az egyházi

szertartásnak itt véget kellett volna érnie, mert ha egy pap felszentelte, megáldotta az Isten előtt, tökéletesen elég. De, nem ért véget, és itt következik, amit nem tudok megérteni. A már felszentelt zászlót ünnepélyes menettel elvitték egy magánházhhoz és ott a református pap ismét elől kezdte a dolgot és a maga módja szerint megáldotta, vagy mondjuk, ha hibásan is, felszentelte. Mert azt csak nem tesszük fel a bánffy-hunyadi papról, hogy ő mint magán ember, palást nélkül beszélt volna.

No, de ez nem az első eset. Így volt most egy éve Kolozsváron is a dolog, mikor az Erdélyi Kárpát-Egyet zászlóját avatták föl. Előbb Majláth ur végezte a szentelést a templomban, azután a többi felekezetek papjai a szabad ég alatt készült sátorban tartották meg igen szép és hazafias felavató beszédeiket. Hasonlóképen, e nyár folyamán a kolozsvári vasutasok önképző dal- és zeneegyleténél a zászlója felavatásakor, valamint szeptember hóban, a sátoraljaujhelyi függetlenségi párt zászlójának felavatásán is előbb a katolikus templomokban külön lefolyt a zászlószentelés és csak azután jöttek a többi felekezetek czeremóniái.

Azt kérdelem, mert nem értem az én falusi eszemmel, miért ne lehetett volna és miért ne lehetne ezután is az ilyen dolgokat együtt csinálni? A katolikus papok szándékosan miért különítik el magukat a többi felekezetek papjaitól? Én úgy sejttem, hogy ebben az elkülönítésben a katolikus vallásfelekezet elsőségét akarják kimutatni a többi vallásfelekezetekkel szemben. Majláth ur talán még ezt is kiszalasztotta volt a száján, éppen a Kárpát-egylet zászlószentelése

alkalmával, hogy ő nem ünnepel együtt a protestáns és zsidó papokkal. Ez a kijelentés, ha igaz, mindent megmagyaráz. Mert a mi gondolatunk szerint azt teszi, hogy a bölcs törvényhozók ki-mondhatták papíron a vallások egyenjoguságát, de abból semmi sem lesz a valóságban.

Kérdelem most, az elmondottak után, hogy vajjon nem éppen a többi felekezetek papjai munkálnak-e közre, hogy a vallások egyenjogusága a gyakorlati életben is meg ne valósuljon? Hiszen, úgy látom, ők megelégednek azzal, ha a pápista papok után szerepelhetnek. Miért nem próbálják egyszer megfordítani a dolgot, hogy pl. ott, hol a reformátusok vannak többségben, mint Bánffy-Hunyadon is, vigyék el előbb a kálvinista templomba, avassa fel a kálvinista pap; azután lássák mit csinálnak a többi felekezetek. Hadd lássuk a pápista pap utánnuk megszentelné-e? Alig hisszük.

Még csak annyit mondunk, hogy ilyen uton-módon nemcsak a vallások egyenjoguságán ejtünk csorbát, hanem szándékosan maguk a papok zárják el az utját annak, hogy hazánkban a jó békesség, az egyetértés a polgárok között létrejöjjön. Pedig milyen nagy szükségünk volna erre, különösen most.

Igen lekötelezne a nt. Szerkesztő ur, ha e dologban engem megnyugtatna.*) Tisztelettel
(Ujfalu)

Beke Károly, presbiter.

*) Nekünk meg van a nézetünk Beke Károly bátyánk aggodalmaira. De mielőtt elmondanók, azt szeretnők, ha valamelyik olvasónk (pap társunk) szólana hozzá a kérdéshez. (Szerk.)

TÁRCZA.

A református hitvallás védelme a baptismus ellen.

I. rész.

Beszélgetés a templom előtt. A baptismus felüti a fejét a nyirdombi egyházban. Kurátor uram támadja, Bibliás János védi az új vallást. Elértük-e a célt? Tökéletesek lehetünk-e itt a földön? Istenországának polgárai.

A nyirdombi nemes és szent eklézsia hivei, templomból kijöve, rendesen megállottak a cizinterem előtt. Barátságos köszönés után, ilyenkor szokták megbeszélni az anyaszentegyház dolgait, ilyenkor árverezik el a közutakat, az egyház földjeit, elintézik a községnek minden ügyét-baját; sőt egyik alkalommal készek lettek volna még a kurátort (megyebíró) is elcsapni, mert bölcs nézetük szerint, egy kis hiba esett az anyaszentegyházban.

Éppen most is ott állanak a szokott helyen. Elöl a községi bíró, mellette a kurátor, utánnuk az esküdtek, egyházfiak, amint illik, mert megbecsüli ám, a mi népünk a maga érdemes embereit. A többiek félkörben sorakoztak, de mindenik azon igyekezett, hogy közelebb jusson ez intéző férfi-

akhoz. Csak éppen Bibliás János andalgott a sor szélén, mintha észrevétlenül kerekét akarna oldani. Tekintete olyan tévelygő, hol az eget, hol a földet nézi. Látszik, hogy nem találja jól magát a társaságban. Mint mikor az ember vihar elől menekül: úgy huzódott ő is Kincses Márton komája szomszédságába, ki még egyetlen hü embere volt, bár nem az ő tanácsa után járt. De már késő volt. A vihar kitört. Kalotai Péter, az egyház érdemes kurátora, mint a felhőtlen égből jövő villám, azon gyorsan intézte hozzá a következő szavakat:

— Látod János öcsém, miattad akartak ezek a tisztos emberek engem letenni hivatalomból, melyet már tizenöt esztendeje becsülettel viselek. Éppen miattad, aki házadba fogadtad az idegen prófétákat, és te magad is oda szegődtél hozzájuk, megtagadva egyházadat, vallásodat. Miattad, ki idegen Isteneket imádsz. És e nem elég, hanem másokat is csábitasz az idegen vallásra, melyről azt se tudja senki jó e, rossz-e? Űszköt dobtál, János, egyházunk békességes hajlékaiba. A szikra már tüzet fogott. Most oltsd el, ha el tudod oltani. Jobb volna, hogy mielőtt lángra gyul, elköltöznél községünkbe. Mert jó az Isten, és még megérhetjük, hogy téged és a te házadat égeti el, mi pedid, mint Dániel éppen megszabadulunk.

II. Rákóczi Ferencz fejedelem és kora.

A kurucz világ Magyarországon költészetében.

— NAGY KÁROLY, ref. theol. tanár. —

Motto: »Az Ur engem eszközül használja, hogy felébresszem a magyarok kebelében a szabadságnak szerelmét, mely a rosznak megszőkéséből már-már hűlni kezd vala.«

Rákóczi kiáltványa: »Recrudescunt . . .«

Nemzet, mely nagyjainak emlékezetén lelkesedni nem tud; nép, melynek nincsenek emlékei, a miből jövő reményei táplálkozzanak; honfi, kinek lelkét nem dagasztja elődei dicsősége s hazafiúi elszántsággal nem kívánna részt magának az ősök közdelméből, sőt szenvedéseiből: annak sorsa meg van pecsételve, neve ki van törölve az életnek könyvéből.

A magyar népnek, a magyar nemzetnek nem lehet, nem szabad e sorsra jutnia. Mezőinken hősök porából nő a kalász, halmaink elesett vitézek csontjaiból emelkednek, patakjaink csobogása, folyóink hullám-moraja azokról az időkről beszélnek, mikor itt minden vértől áradott, az erdők zugó lombjainak suttogása bujdosó hősök panasztát, a fenyvesek zugása a hazátlanná tett honfiak átkait ismétlik, mint egy örök ítélet visszhangja.

A föld, amelyen járunk, a víz, melylyel fáradt testünket üditjük, a levegő, mit beszívunk, mind-mind nemzeti dicsőségünk ragyogásával, szenvedéseink emlékeivel, jövő hivatásunk reményeivel van tele. Lehet-e hallgatnunk?! — Ha mi elnémulnánk: a kövek szólalnának meg!

Bibliás János nem volt elkészülve erre a nyílt támadásra, mely mint a villám, úgy csapott le rá, ámbar sejtette, hogy nem szabadul meg ép bőrrel. Mindazonáltal nem maradt adós a felelettel:

— Ha már Péter bátyám szóba hozta az én dolgomat, arra kérem, hallgasson meg, hogy mondjam el én is a magam mondani valóját.

Kezdé pedig Bibliás János a beszédet ilyenformán:

— Áldom azt a pillanatot, melyben a testvéreikkel megismerkedtem, mert azok nyitották fel a szemeim világát. Addig vak voltam. Lelki vak, aki nem látja az igazságot, nem ismeri az Isten törvényét, nem követi a Megváltót, azt az áldott Jézust, aki bűneinkért halt meg a keresztfán. Egyebet se tudtam, csak bünt cselekedni. Mert vajjon nem bűn-e az istenkáromlás, nem bűn-e az ünnepek megszegése; nem bűn-e a czivakodás, a harag, a gyűlölség; nem bűn-e a részegség, midőn az ember családja szájából megissza az utolsó falat kenyér árát. Oh, jól tudom, így ment el a hegyi földem ára, így lett oda a jó két lovam. Reggel a korcsma, délben a korcsma, este a korcsma . . . Dolog soha. Az asszony szegény, nem győzte egyedül; kenyérré is, ruházatra is, pálinkára is nem jutott. Aztán tudják jól, hogy

Hadd emlegessük hát multunk dicsőségét, szenvedéseit. És e munkában ne kicsinyelje senki magát. Kinek hangja kürt: zendítse meg azt, hogy hallják meg a messze lakók is. De akinek hatása csak egy család szűk körére terjed is: az se maradjon némán. Atyák fiaknak, fiak unokáknak beszéljenek ama csudálatos időkről, mikor a hazáért s szent ügye védelméért nem volt nagy semmi áldozat: — sem a család, sem az élet, sem a vagyon. S a dalt, melyben a küzdő nemzet kétsége, sóhajtása, fájdalma, diadalma szólal meg, — a dalt hadd tanulják az édes anyák ajkairól a gyermekek; legyen az édes, feledhetetlen nekik, mint az édes anyai szó, mely lelkükben e hurokat egykor megrezzinté.

Tárogató hangja zendül a Beszkidek aljáról. Előbb mint a kürt szava, mely riadóra hiv, aztán kaczagó, mint egy diadalmámorban uszó hadseregé, majd kesergő, panaszkodó, mint egy bús elegia, végre siró, zokogásba fuló, mint egy kétségbeesett, ki igazságának védelmét már csak a jó Istentől várja. A tárogató hangja a kurucz világ története Magyarországon, történelmünk egyik legtündöklőbb lapja: a *II. Rákóczi Ferencz szabadságharcza*, melynek emlékezetét ülik ma hazánkban mindenfelé, hol igaz magyar szívek dobognak.

Ez év május 11-én mult 200 esztendeje, hogy Huszt városának piacán nyíltan kezdte lengetni a szél azokat a zászlókat, melyeken Rákóczi Ferencz nevének kezdőbetűi mellett mint egy feleséges hitvallás volt írva arany betűkkel: »Pro Deo et pro libertate.« — »Istenért és szabadságért.« Lengyelországból jöttek a zászlók: II. Rákóczi Ferencz és gr. Bercsényi Miklós küldötték azokat,

Iczig zsidó hogy került az én szép telkemre és én hogy kerültem a falu végére. De legalább ott boldog vagyok. Boldogságom a hitből nyertem. Eddig nem hittem se Istennek, se embernek, csak a sátánnak. Ma? Szegénységem mellett, sem cserélnék senkivel, mert lélekben gazdaggá tett az Ur Jézus. Péter bátyámék szidnak, csufolnak engem, pedig jobb volna, ha velem tartanának. Akkor nem maradna minden vasárnap üresen a templom, akik pedig elmennek, azok nem ítélnének másokat, nem vizsgálnák a ruházatot — vagy nem szunyódnának a prédikáció alatt, hanem figyelmesen hallgatnák az isten igéjét. A templomból kijöve, nem telnének meg a korcsmák, hanem minden ember bibliát venne kezébe és azt olvasná, magyarázná. Ezt csak az teheti meg, aki szakított a világgal, a bűnös emberekkel, kinek a szentlélek vállára szállott. Az Ur Jézus, midőn a pusztában meglátta a sokaságot, azt mondá: Sajnálom e népet. (Márk. VIII. 2.) En is azt mondom: Sajnálom e bűnös világot. Térjete meg, mert minden fa, mely jó gyümölcsöt nem terem, kivágatik és tüzre vettetik. (Luk. III. 9.) Jaj, jaj, jaj, a föld lakóainak! a három angyalok trombitájának szavak miatt, akik ezután trombitálnak. (Jel. k. VIII. 13.)

(Folyt. köv.)

hogy a magyar fegyvert fogjon Istenért s a szabadságért.

Ki ellen kellett védeni a hitet s hazát, Istennek és a nemzetnek szent ügyét? s hogyan jutott a dolog annyira, hogy immár fegyvert kell ragadni, újra vért ontani a magyarnak a legszentebb jogaiért? — hosszú volna részletesen elmondani.

Mióta Mohácsnál lehanyatlott a magyar nemzet dicsőségének napja, mióta a meghasonlás az osztrák császár fejére tette a magyar koronát: azóta a szegény magyarnak folyvást »két pogány közt egy hazáért omlott a vére.« Innen a török, tulról a német szivta vérét a szegény nemzetnek.

A kettő közt melyik volt a rettenetesebb: ki tudná megmondani? De mintha annak volna igaza, aki türethetőbbnek ítélte a pogány törököt, mert az legalább meglegedett vagyonunkkal; de a német kivánta testünket, lelkünket, hazánkat, törvényeinket és szabadságunkat is. Trón és oltár kezét fogtak Bécsben arra, hogy egymást támogatva megsemmisítsék a magyart, megfosztva előbb vallási, lelkiismereti szabadságától, aztán pedig nemzeti lététől is. Mig állt Erdélyben a nemzeti fejedelemség ereje, Bocskay, Bethlen Gábor s az első Rákóczi, fegyverrel ugyan, de érvényt szereztek e két egyformán féltett szabadságnak. De már látszott, hogy csak addig áll a szabadság, míg a fegyver védi, mert, amint egyik egykoru vers mondja:

»Mindent ígér, de csak szorultában,
Semmit be nem vált, ha szabadjában;
Az németnek, — ebhitűnek fogadásában
Ne bizz többet, mint az ebnek ugatásában!

Pusztítani jött, nem segítségre, —
Hogy elfoglalja országunk végre;
Álnoksággal nemzetünknek esküdt vesztére!

És a nemzeti ellenállás, a fegyveres erő meddig bírja ki a trón és oltár szövetségéből ráháromlott veszedelmet? Az egyik bástya, a protestáns egyházak ereje már nagyon alá volt ásva a Ferdinándok és Pázmány térítése által, a másik az erdélyi fejedelemség ereje is komolyan megrendülve II. Rákóczi György bukásával, amikor I. Leopold majdnem 50 évre terjedő gyászos uralmát megkezdte 1657-ben.

Zrinyi Miklós, a szigetvári hős és költő saszeje előre meglátta és megjövendölte, hogy »a fátum nagy változásokat készít számunkra.« »Minden fának vagyon férgé s minden seculumnak gonosz géniusa« — írja. — A papnak készült Lipót papokkal vette körül magát s udvarának egész politikáját a jezsuiták irányították. Csoda-e hát, ha kimondatott az irtózatossá kormánypolitikai elv: »inkább a farkasok lakják Magyarországot, mintsem eretnekek.« Ez azonban a dolognak még csak fele volt, az igazi bécsi politika programját Kolonics bibornok, Magyarország hercegprimása fogalmazta meg ismeretes tételében: »Magyarországot előbb koldussá, aztán katolikussá kell tenni és akkor könnyen németté tehető.«

Ezen kesereg egy »Papvilág Magyarországon« cz. e korból való költemény, mondván:

»Pilisztes fejeknek (papi süvegeknek) hódolt magyar nemzet:

Mire, hogy magadat eszedbe nem veszed?
Hol van régi okos, hadviselő eszed —
Hogy papok igáját nyakadra ereszted?

Akárhová tekints: mindenütt pap az ur,
Kincses jószágokban ő kedve szerint dúl,
Minden dolgaidban, tanácsodban pap tőr —
Akaratjok ellen nem pendülhet egy húr.

Pap töltözik minden te jövedelmeddel,
Pap bir országodnak legnagyobb részével;
Pap lizik zsiroddal, töltözik kincseddel:
Te koplalsz, nyögsz, nézed csak könnyes szemeddel.

Mostani királyt is pap tartja fékszárnál
Arra huzzák-vonszák, mint érsek prédikál;
Hogyha ellenek jár: pápa átka rászáll, —
Csak pap-világ fénylik: a magyar alászáll.

Milyen volt a papvilág a színmagyar protestáns egyházakra: megdöbentő módon beszélnek arról Karaffa, az eperjesi vértörvényszék és a protestáns gályarabok véres árnyai. Ne költjük fel őket siri álmaikból, hogy ne kelljen átokra nyitni ajkainkat a világtörténelem legundorítóbb hőhérainak emlékezetére!

(Folyt. köv.)

Isten ígéje.

— A nemzet jövője. —

Dániel 2. 21—22.

»Isten megváltoztatja az időket és az időknek részeit s ad bölcsességet a bölcséknek. Ő jelenti meg a mély és elrejtett dolgokat.« Így imádkozott Dániel próféta, amikor Nabukodonozor király álmát kellett megfejtenie. E célra kérte az erőt attól, aki erőt és bölcsességet ad a királyoknak is.

Nemzetünk története fordulópontonra jutott. Mély és elrejtett dolgok állnak előtte, amelyeket csakis a népek és nemzetek atyja, a gondviselő Isten fejthet meg. Övé a bölcsesség és az erő. Hivatkozhatnak bármiképen is a nemzet ellenségei a hatalomra és az erőre, amelyre támaszkodnak, érezni fogják, hogy nádszálba kapaszkodnak, mert az igazi erő és bölcsesség csak Istennél vagyon. Ő pedig erejének és bölcsességének gazdag kincstárából csak azoknak juttat részt, akik az igazság, jog és nemes szabadság elvéért küzdenek. A menyői atya azok felé sugározza szeretetének melegségét, akik az ő országának törvényeit tiszteletben tartják, akik a haladás, a hazaszeretet, a világosság, a bölcsesség s a szabadság szent eszméiért lelkesülnek, nem pedig azokra, akik a szolgaság, a lelki sötétség s a zsarnokság rablánczait csörgetik.

Azért nézünk oly bizalommal a nemzet jövőjére, mert ami hitünk alapja, ami reménységünk kösziklája az Isten, akinek ereje és bölcsessége

fölöttébb való minden világi hatalmasságokon. Azért nyugodt ami lelkünk, bár sötét felhők tornyosulnak most hazánk felett, mert tudjuk, hogy ami Istenünk, aki évezreden keresztül oltalmazta ezt a nemzetet, ezután se vonja meg az ő védő karját, sőt erejéből és bölcsességéből áldást oszt felénk s biztatást nyújt a kitartásra.

»Ő megváltoztatja az idöket.« Az emberek küzdelme, egymás elleni harcza a végletekig mehet, mégsem áll be döntő fordulat avagy változás a nemzet történetében. Ezt a világok kormányzója maga számára tartja fenn. Ő a legfőbb hadur, akinek parancsa előtt a népek milliói egyformán meghajolnak. Mennyit küzd az ember, hogy saját sorsán változtasson? Évekig tartó erős harcz után is gyakran meddő marad minden törekvése. Ime egyszer egy csekély véletlen hozza meg azt, a miért egész erejével teljes életén keresztül hiába küzdött. Boldog az az ember, aki e véletlen fordulatban észrevette Istennek kezét, amely kiterjeszkedett az ő sorsának vezetésére is.

Igy van ez a nemzet sorsával is. Mig önfeláldozással küzdünk a haza érdekéért, türelmünk láncza már-már szakadozni kezd, zsibbasztó kétségbeesés fogja el a jobbaknak szívet is, de ime egy véletlen, a véletlenben Isten keze megváltoztatja az idöket s az idöknek részeit. Mi csodálkozva térünk önmagunkhoz. Tehát nem volt hiábavaló ami fáradságunk? Felsőbb hatalom küzdött mellettünk? Miért? Mert igazságos volt ami hadakozásunk. Nemes czélért küzdöttünk. Az Isten is pártolja azt, aki ideális szívvvel magasabb czélokért küzd, nemesebb eszmékért harczol.

Ő változtatja meg az idöket. Igen. A világ kormányzója soha se fog lemondani erről a jogáról. A végszót ő mondja ki. A fordulatot a nemzet sorában ő jelzi, ő határozza meg s ő dönti el.

»Ő ad bölcsességet a bölcseknek s tudományt a tudósoknak.« Mily vigasztalás rejlik ebben a szóban is a haza kétséges jövőjére nézve. Zavar van az országban. Viszonyaink kavarodottak. Ellenségtől vagyunk körülveve künn és benn. A kedélyek már-már a forrpontig fel vannak izgatva. Most ami reménységünk csak az Isten, aki bölcsességet ad a bölcseknek. A haza bölcseinek is, akiknek kezébe van letéve a magyar nemzet jövője.

Most van szükségünk a legnagyobb bölcseségre. Amikor legnagyobb az izgalom, akkor kell a legtöbb önmérséklés, nehogy tulságos hevüle-

tünkben meggondolatlan lépésre ragadtassunk el. Itt is az Istenben vetett hit irányítja életünket s nyugtassa meg zavargó lelkünket. Ő ad bölcsességet a bölcseknek, hogy rendben vezethessék az ország ügyeit, hogy védjék a lélek minden fegyverével a nemzet jogát s becsületét.

Vessünk csak egy pillantást a világtörténelem nagy könyvébe. Az államférfiak, a közügy bajnokai honnan merítettek új erőt az emberiségért való nagy munkájokban? Istentől vették az erőt és a bölcsességet. Az a hadvezér, aki száz ezreket vert szerte szét a csatamezőn, otthon a magányos sátorban vagy szobában meghajolva hódolt forró imádsággal a világok ura, Isten előtt. Mert tőle vette az erőt, a bátorságot s a hidegvérűséget, amire mind szüksége volt, hogy győzelmet arathasson.

Nézzük a tudóst, amint éjjeli nyugalmát feláldozva kutatja a természet titkos utait, hogy felfedezésével használjon nemzetének s az emberiségnek. Hányszor sikertelen az ő fáradozása? Mennyi megoldatlan rejtélylyel kell találkoznia? Végre leteszi a nagyító üveget s kénytelen megelégedni azzal a gondolattal, hogy a természet ő forrása és ura Isten rendezte el így azokat a dolgokat, amelyeket most gyenge emberi észszel meg nem érthet. Bizony még a tudós is úgy áll némely kikutathatlan természeti jelenség előtt, mint a kis gyermek.

Épen azért Istentől várjuk a bölcsességet és tudományt. Csak az ilyen bölcsesség ad életet. Csak a magasból jövő tudomány hoz áldást s békességet a világra.

»Ő jelenti meg a mély és elrejtett dolgokat.« Mily nagy hódolatot tanusított Dániel próféta az Isten iránt e kijelentésével. Ime Dániel a lángeszű, a nagybölcsességű főpap és államférfi, aki előtt még Nabukodonozor király is tisztelettel hajolt meg, — ez a nagy bölcsességű férfi beszélt így alázattal Istenről.

Valóban csak a Mindentudó láthat be a dolgok elrejtett mélyébe. Az ő kezébe van letéve nemzetünk jövője is. A legélesebb látású államférfi is örökös meglepetésekre számíthat, épen azért, mert egy magasabb hatalmasság vezeti a népek és nemzetek sorsát.

Ezért nem szabad csüggedni a magyarnak. Ez a hit ad lelkünkbe új erőt s új reménységet. A haladás és tökéletesedés Istene, aki eddig is oly hű támaszunk s kősziklánk volt, ezután is biztatólag tekint majd arra a nemes küzdelemre, amelynek célja egy nemzet boldogságát kivívni.

BAKSAY SÁNDOR

Félre tehát a kétségteesés kicsinyhitű beszédével! Amíg egy erős, igaz Isten él az égben, addig a nemes czélért folytatott küzdelem gyümölcsöt fog teremni. Ha most nem, majd később. Amíg ez a hit élni fog a nemzet szívében, addig nem lesz okunk kételkedni a jövőben. A hit és a reménység eloszlatja azokat a felhőket, a melyek most tornyosodnak a nemzet felett.

Király Béla.

Hazai krónika.

1903. okt. 22.

A döntés még nem történt meg mikor e sorokat írjuk. A szabadelvű párt kebeléből kiküldött kilenczes bizottság készített ugyan egy katonai programot és azzal Lukács miniszter Bécsbe ment, hogy bemutassa a Felsőnek. E programban — úgy mondják — benne van a magyar vezényleti nyelv jogának fentartása, de Ő felsége semmi szin alatt nem járul hozzá ennek még elvi elismeréséhez sem. Ez a hír nagyon lehangolta a szabadelvű pártot. Azt is beszélnek, hogy a király nem akarja ezután a szabadelvű párttal kormányoztatni az országot, hanem egy konzervatív párttal. E miatt közel jövőben várható a Ház felosztása. Természetes, hogy így a miniszterelnöki találgatások is elmaradnak. Ugy mondják, hogy Ő felségének a bécsi politikusok Körber ur és társai adták ezt a tanácsot. Egy szóval semmi sem bizonyos, csak az az egy: hogy Magyarország sorsa bizonytalan.

Világkrónika.

A muszka czár nem megy Rómába. Sokat irnak most erről a lapok és találgatják, hogy miért nem megy? Hivatalosan úgy adják meg a feletet, hogy a czár elhalasztotta utazását. Az elhalasztás oka pedig az lett volna, hogy az olasz szociálisták kimondották, hogy tüntetni fognak a czár ellen, kinek birodalmában szolgasság alatt nyög a nép. Az olasz kormány nem tudott kiegyezni a szociálistákkal. Így maradt el a czár olaszországi útja.

Lipót belga király, a mult héten Bécsben az osztrák császár vendége volt. Ez a negyedik uralkodó már, aki csak az osztrák császárral érintkezett és nem Budapesten a magyar királylyal is. Lipót egyébiránt azért járt Bécsben, hogy kibéküljön leányával *Stefania* főhercegnővel. Mert királyi atyja erősen neheztel s még az anyja koporsója mellé sem eresztette, amiért egy magyar grófhhoz, *Lónyay* Elemérhez ment nőül. A béke zálogául Lónyay hercegi czimet kap.

Viktor Emánuel olasz király és felséges neje azzal kárpótolták az elmaradt czári látogatást, hogy elutaztak Franciaországba, az elnök meglátogatására. A francziák igen lelkes fogadtásban részesítették. Érdekes, hogy úgy az olasz király, mint a köztársasági elnök felköszöntőikben

azon örömmel adtak kifejezést, hogy a két ország-kormány között a béke helyre állott.

A dán képviselők fizetése. A dán kormány megakarja szüntetni a képviselők napidiját s évi fizetést kíván törvényben biztosítani a képviselőknek. Az évi fizetést 3000 koronában fogják megállapítani. Érdekes tudni, hogy nálunk a képviselők fizetése: 4800 korona rendes fizetés, 1600 kor. lakpénz, tehát 6400 kor. és vele járó mellékes jövedelmek. Angolországban, Olaszországban és a Németbirodalomban a képviselők nem kapnak fizetést, csak bizonyos államikedvezményben részesülnek.

Iszákosság gyógyítása Angliában. A protestáns anglikán államegyház egymásután nagy buzgósággal szervezi az alkohofizmus ellen a mértékletességi egyesületeket, s egymásután alapítja iszákosok javára a gyógyító-intézeteket. Ezekben az a rendszer van elfogadva, hogy társadalom minden osztályából csak az önként jelentkezőket fogadják el s kizárólag földmives vagy kertészeti munkával foglalkoztatják az előkelő urakat is, a kik restellik hibájukat s azokba titokban vétetik föl magukat. Hasonló intézet azonban a szegényebb néposztályok rendelkezésére is áll s ilyen a hancoxi. A betegek száma egyikben sem nagy; az utóbbiban például csak negyven van, a kik hetenkint egy sterlinget, vagy a szegényebbek csak 9 shillinget fizetnek. Az iszákosok csak 9 hónapi kezelés alatt állanak, nem úgy, mint a svájcz, vagy finn intézetekben, ahol egy álló esztendeig tartják a beteget. Az elért eredmény Angliában mindig megnyugtató, mert az intézetektől megfigyelt esetek ötven-hatvan százaléka teljes gyógyulást mutat; de csak akkor szabadul az iszákos végleg a szenvedélytől, ha a szeszről minden formájában örökre lemond.

Halványul a táj . . .

Halványul a táj, mert eljött az ősz már
S ő erdőt, mezőt halvány színre fest,
Lehétől hullnak a lombok, levelek,
Innen hallom azt a szomorú neszt;
Mely azok halk sóhajaiból támad,
S elfogja szívem egy csendes bubánat.

Nem azért, mert látom a lomb hullását
És ebben a komor enyészetet,
Nem, hogy rám is az a sors várakozik,
Hiszen tudom kivétel nem leszek!
Nem is vágyom rá, e sivár világon
Elég ha a rendes utat bejárom . . .!

Nem az elmulás bánt, hanem az élet,
Mert hát mi is ez a mi életünk?
Egy örökös harc, örök tépelődés
Dicső eszmékért küzdünk, szenvedünk:
De megvalósítani egyet sem birunk,
Sőt napról-napra hervad a babérunk.

Hervad babérunk, melyet ők kötöttek —
Diadalmas multban a hős apák:
Reánk bizván, hogy tartsuk meg virulón,
S utódainknak is úgy adjuk át . . .

S bár lelkesülénk nem egyszer e vágytól,
Mi nem birtuk megóvni hervadástól.

Bus őszi virág! ki nem élsz sokáig,
Jer te diszítsd a hervadt babért:
Ha nincs tavasz, mely hozzon ékebbet . . .
Ne maradjon merő árván azért.
Lesz tán e földnek még dicsőbb virága,
Mikor leomlik szebb jövőnknek álma . . .!

S hiszem, hogy álunk nem száll el magában,
Hanem megérjük, hogy való leszen;
Mídon a régen alvó honszerelem
Fölébredett s ég már a sziveken,
Csak őseink lelke szálljon még le ránk,
S bizton kivirul babérunk, hazánk.

Dénes József.

Apróságok.

Az osztrák »Los von Rom« mozgalma örövendetesen halad. A bécsi ev. főegyházi tanács közzétett adatai szerint az 1903. év I. felében 2334 személy tért át az ev. egyházba, és pedig a bécsi szuperintendenciában 924, a felső-osztrákban 83, a cseh nyugatiban 774, a keletiben 34, az ascheriben 13, a morva-sziléziában 160, a gácsországban 69 s másutt 39 személy. A helvét hitvallásra tért át a bécsi szuperintendenciából 87, a csehből 139, a morvaiból 11, a gácsországból 1 s másutt 2 személy. Ezeknél az áttérések-nél az arány a mult évvel szemben 549 emelkedést mutat. 1898 óta 26,638 személy tért át mindkét ev. egyházba. Az ókatholicizmusra 10 ezer lélek tért át, de a szabad reformátusok, a testvérgyülekezet s más kisebb egyházközségek is megsaporodtak. Legtöbb áttérése van a bécsi szuperintendenciának.

Katonaságunk vallási statisztikája. A magyar birodalomban, Horvát-Szlavonországot is belevéve, 132.219 katona szolgál. Ezek a katonák felekezet szerint így oszlanak meg: az ország 9,919,913 főt számláló róm. katolikus népessége adott 73.380 katonát; 1.854,143 gör. katolikus 10,599 katonát; 2.815,713 gör. keleti 15.867 katonát; 1.288,942 ág. evangélikus 8.872 katonát; 2,441,142 evangélikus református 17.324 katonát; 68.568 unitárius 563 katonát; 851.378 izraelita 5124 katonát és 14760 egyéb vallású 580-at. A lélekszám arányához viszonyítva legtöbb a katona az ev. ref. egyházból.

A zsidók szaporodása. A zsidókat a cigányokkal, örményekkel együtt Európának szétosztott népei közé számítják. Mig más elszóródott nép folyton-fogy részint beolvadás, részint kiköltözés folytán: a zsidóság az utolsó 13 esztendő alatt jelentékenyen szaporodott. 1890-ben volt Európában hetedfél millió héber, 1903-ban pedig kilenczefél millióra szaporodott a számuk. Tizenhárom év előtt kilencz millióra becsülték az összes zsidóság létszámát, ma tiz millióra teszik számukat. Nevezetes, hogy legtöbb zsidó Oroszországban él. Legkevesebb zsidó van Ausztráliában és Ázsiában, mert a görögökkel, arabokkal

és örményekkel nem kellhet versenyre a zsidó élelmesség dolgában. Roppantul terjednek Amerikában, hol számuk megkétszereződött, fogynak Svéd és Norvégiában, Spanyolországban és Romániában, nem szaporodnak Itáliában (40.000), Svajczban (8000). A következő táblázat fogalmat nyújt a héberek költözködéséről is.

	1890.	1903.	Fogyás v. szapor.
Oroszország	3.800,000	5.158,000	+ 1.358,000
Ausztria	1.030,000	1.143,000	+ 113,000
Magyarország	730,000	851,000	+ 121,000
Németország	567,000	581,000	+ 24,000
Románia	400,000	269,000	+ 131,000
Törökország	72,000	350,000 (!)	278,000
Görögország	5800	3000	— 2800
Spanyolország	2511	402	— 2109(!)
Francziország	49,439	86,885 (!)	+ 37,446
Belgium	3000	4000	— 1000
Svajcz	8000	—	—
Anglia	16,000	230,000 (!)	+ 164,000
Dánia	4000	—	—
Svéd-Norv. orsz.	3700	3400	+ 300
Hollandia	97,000	—	—
Szerbia	4000	5000	+ 1000

Amerikában él 1.168,000, Afrikában 250,000, Ázsiában 21,000, Ausztráliában 16,000 zsidó.

Legmagasabb épület az a 30 emeletes lakóház, mely Newyorkban nem rég készült el. Magassága a földszinttől nézve 138 méter.

Mai képünkhöz.

«Vasárnap» olvasóinknak egy kiváló kálvinista papot mutatunk be *Baksay Sándor* kun-szentmiklósi pap személyében. Baksay Sándor munkássága két irányban domborodik ki. Egyfelől, mint a solti egyházmegyének 1878. óta esperese, fejt ki nagy buzgóságot az evangéliumi protestáns hit érdekében. Másfelől, mint írói ember tett szert nagy hírnévre. Tagja a Kísfaludy Társaságnak és a Magyar Tudományos Akadémiának. Hívei a szelíd, nyájas és alázatos papot szeretik benne.

Vegyes hírek.

A »Vasárnap« hátrálékos előfizetőit tisztelettel felkérjük, hogy a hátrálékos időről az előfizetési pénzeket szíveskedjenek lapunk kiadóhivatalába elküldeni. Az év vége közelget és a kiadóval a leszámolást meg kell ejteniünk. Arra is kérjük lapunk barátait, hogy ismerőseik körében szíveskedjenek a Vasárnapot terjeszteni. Higgyék el csak így lehet ügyünknek diadalt szerezni. Eddig azért vonakodtak pártolni, mert nem ismertek. Három év meggyőzhette ismerőseinket arról hogy méltók vagyunk a pártolásra. Mutatványszámokat, ha egy levelezőlapon kérik, szívesen küldünk.

A reformáció emlékünnepe alkalmából, jól teszik lelkésztársaink, ha a »Vasárnap«-ból nagyobb mennyiségben mutatványszámokat kér-

nek és hiveik között kiosztják. Az eddig megjelent számokból küldünk: 50 példányt 3 koronáért, 100 példányt 4 koronáért, 200 példányt 8 koronáért. Ez iránt a *megrendeléseket egyenesen a szerkesztő címére kell küldeni, Székelyudvarhely, Bethlen-utca, ref. papilak.*

Nagy vasuti szerencsétlenség történt az erdélyi erdőipar részvénytársaság gyulafalvi (Háromszékvármegye) faipartelepe romániai részén. Kézdipolyáni Bartók Ferencz munkavezető, tíz székely és két horvát munkással a musai részről a Zentoga nevű erdőrészeire indultak gyalog. A gyártelepből kiérve, több üres tönkszállító kocsit találtak az iparvasut vágányain. Két kocsit Bartók, Bálint Lajos és két horvát segítségével összekapcsolt és felsőbb engedély nélkül felrakták élelmiszereiket, aztán maguk is felülve utnak indultak a lejtős hegyoldalon. A vezető vasuton alig másfél kilométernyi távolságra, a kocsik nagyon sebesen mentek, úgy hogy Bartók Ferencz, ki a fékezőn ült, nem volt képes fékezni és midőn mintegy két kilométernyire lehettek, mindkét kocsi kiugrott a vágányból és a bennülők a jobboldali kősziklához vágódtak. Bálint Lajos rögtön szörnyet halt. Bartók munkavezetőnek a jobb lába kettétörött, Bálint Lajosné, Keresztes Mártonné, Bartók Róza, Gál Istvánné, Bartók Mária, Gál Ferenczné, Szócs Margit súlyosan, Keresztes Márton, Kerezi Lázár és Gál István könnyebben sérültek meg. A súlyosan sérülteket a kézdivásárhelyi Rudolf-kórházba szállították. A vizsgálatot megindították.

Az oláhok fészkelődnek. Egy aradi ujság azt írja, hogy az oláhok ismét 1848-ról álmadoznak és erősen készülődnek. Hunyadmegyében, marosillye körül sugnak-bugnak. Bizonyosan nem arról, hogy a magyarokkal barátságot kössenek. Igazán sajnálnók az oláhokat, ha felülnének a lelketlen bujtogatóknak.

Hó a Hargitán. Alig köszöntött be az ős, s már itt a tél. Az elmúlt hét elején a Hargitán hó esett. Igen korai volna, ha tartós lenne, mert az őszi vetés mindenfelé hátra van. A kolozsmegyei oláh azt szokta erre mondani, hogy a tél megvetett. Ami azt jelenti, hogy hosszú ős és gyenge tél lesz. Majd megválnak.

Végzetes játék. Nagy szerencsétlenség történt a Debreczen közelében lévő Szent-György nevű tanyán. Két hat éves fiú a száraz kukoricahéjből tüzet rakott és a csapkodó lángok körül vígan ugrándozott. A veszedelmes játékot senki sem vette észre. A magasan csapkodó lángtól tüzet fogott a játszódozók ruhája és egy pillanat alatt lángokban állott a két gyerek. Az elősiető munkások csak nehezen tudták eloltani a gyilkos tüzet. Súlyos égési sebekkel szállították őket a debreszeni kórházba, de életben maradásukhoz kevés a remény.

Tíz éves gyilkos. Csongrádmegyében, Csanytelek községben a mezőn nemrég halva találták Sebők Jóskát, a Sebők Mikály három éves kis fiát. Nyomozták, de nem jöttek nyomára, hogy ki lehetett a gyilkos. Csupán annyit állapítottak meg, hogy a gyilkosság napján játszani látták a

kukoriczaföldön egy kis leánykával, Törkő Viktóriával. Senki se gondolt arra, hogy ez a kis leány lett volna a gyilkos. Pedig ő volt, a mint bevallotta. A napokban ugyanis fölriadt álmából Törkő Viktoria és panaszkodott az anyjának: Édes anyám, én félek. — Mitől félsz kis bogaram? — Sebők Jóskától. Én fojtottam meg. Az anya megremült. Azt hitte, hogy megtévelyodott a kis leánya. Korán reggel fölvitte a község házához: nézzék meg nem vesztette-e el a leány csöppecske eszt. Hát biz az megvolt, ami abból is kitűnt, hogy a leányka szépen, összefüggő előadásban elmondotta, hogyan ölte meg a kis játszótársát. Vallomása szerint együtt játszadoztak, de gyerek szokás szerint hamarosan összekaptak. A leány erre megharagudott és lecsapta Sebők Jóskát a homokba s addig tömte a szájába a homokot, míg a kis fiú megfuladt. Aztán sarat tapasztott rá és végül befödte kukoriczahéjjal. Ilyeneknek hallatára meg áll az ember esze. Szülők, legyen gondotok a ti magzataitokra.

Kőpecz, erdővidéki község megelőzött sok nagy várost, mert bevezette a villamos világítást. A község házat évi 10 koronáért világítják.

Vizsálat a pénzesláda körül. Az Erdélyből Arad felé menő vonaton titokzatos eset történt. Egy 15—20 ezer koronát tartalmazó pénzeszekrény menetközben leesett a podgyáskocsiból. A vasláda oly súlyos volt, hogy a rázkódtatástól aligha eshetett le, s így az a gyanu forog fenn, hogy tolvallási szándékból dobta le valaki a kocsiból. Az eset részletei a következők: Midőn az Erdély felől jövő vonat Gyorok és Glogovác között haladt, a vasuti személyzet egy tompa zuhanást hallott. A kalauzok kutatni kezdtek, nem esett-e le valaki a vonatról? Egyiknek eszébe jutott, hogy a mozdony mögötti podgyáskocsiban egy vas-pénzesláda van elhelyezve. Atment a nevezett kocsiba, hol ijedve látta a pénzesláda eltűnését. Nyomban meghuzta a vészféket s a vonat a nyílt pályán megállt. A kalauzok keresésére indultak a ládának, melyet egy árokban sértetlenül megtaláltak. Visszavitték a vonatra, mely háromnegyedórai késéssel érkezett Aradra, hol az esetről azonnal jelentést tettek az állomásfőnöknek. A nyomozás erélyesen folyik a titokzatos ügy kiderítése körül.

A „Vasárnap“ szeretet munkája.

Adakozás. Lőrinczi József volt farczádi ref. pap siremlékére, lapunk felelős szerkesztője az udvarhelyi ref. egyházmegye közgyűlésén gyűjtést indított s most nyugtázzuk a begyűlt szives adományokat. Adakoztak: Vajda Ferencz, Menyhárt András, Mester János, N. N. 2—2 kor. Péter Károly 1 k. 60 fill. Bedő András, Soós Farkas, Kádár Dénes, Hegyi Péter, Bodor István, Csia K., Baczó L., Kovács M., Jakab A., Biró Á., 1—1 kor. Összesen 19 kor. 60 f. Ezen összeget tiszt. Vajda Ferencz ref. lelkész urtól köszönettel átvettem. Farczád, 1903. okt. 8. Özv. Lőrinczi Józsefné.